

Opettajan vaihdoksen syistä ja seurauksista

Musiikin koulutusohjelma
Musiikkipedagogin
suuntautumisvaihtoehto
Opinnäytetyö
29.11.2010

Irmeli Koistinen

Koulutusohjelma Musiikin koulutusohjelma		Suuntautumisvaihtoehto Musiikin pedagogin suuntautumisvaihtoehto	
Tekijä Irmeli Koistinen			
Työn nimi Opettajan vaihdoksen syistä ja seurauksista			
Työn ohjaaja/ohjaajat Kristiina Peltonen			
Työn laji Opinnäytetyö	Aika 29.11.2010	Numeroidut sivut + liitteiden sivut 27 + 1	
<p>Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää, mitkä asiat johtavat opettajan vaihdoksiin kesken opintojen ja mitä seurauksia vaihdoksesta tai vaihdoksista on ollut opiskelijalle: onko opettajan vaihdoksesta ollut oppilaalle enemmän hyötyä kuin haittaa, ja mistä mahdolliset erot päinvastaisissa tapauksissa johtuvat. Tavoitteena on myös hälventää vaihdosten aiheuttamaa syyllisyyttä sekä opiskelijan että opettajan kohdalla ja asiaan liittyviä häpeänkin värittämiä tunnetiloja selvittämällä asiallisesti näihin tilanteisiin johtavia syitä. Työn erityispiirteenä onkin aiheen arkaluontoisuus.</p> <p>Myös vaihdoksen toteutusprosessi oppilaitoksessa nousee tarkastelun kohteeksi: miten opettajan vaihdos etenee ja mitä tietoa etenemisestä eri osapuolilla on.</p> <p>Opinnäytetyö koostuu haastatteluista (opettajat, oppilaat, vanhemmat, rehtorit) ja niistä saatujen vastausten narratiivisesta analysoinnista. Työn aineistona olevat haastattelut on toteutettu pääosin Porvoonseudun musiikkiopiston oppilaiden ja henkilökunnan keskuudessa. Rehtoreita on haastateltu myös muista musiikkiopistoista.</p> <p>Yllättävän usein joko oppilas tai opettaja tai molemmat ei tiennyt vaihdoksen lopullisia syitä. Oppitunnin ikävä ilmapiiri oli tärkeä syy ryhtyä anomaan vaihdosta, mutta myös ajan puute, motivaation lasku, eritasoiseen opetukseen pääsy tai pääaineen vaihto olivat painavia perusteita. Keskustelua osapuolten kesken vältettiin vaihdoksen ollessa vaikea. Onnistuneissa tapauksissa oppilas, vanhemmat ja edellinen opettaja toimivat yhteistyössä löytääkseen uuden väylän opintojen jatkamiselle. Monissa tapauksissa itse vaihdoksen toteutus jäi epäselväksi opettajille ja kysymyksiä vaille vastausta. Tätä tulee kehittää.</p>			
Teos/Esitys/Produktio			
Säilytyspaikka Metropolia ammattikorkeakoulu, Ruoholahden kirjasto, Helsinki			
Avainsanat narratiivi, opettajanvaihdos			

Degree Programme in Classical music		Specialisation Music Education
Author Irmeli Koistinen		
Title Changing teacher – the reasons and consequences		
Tutor(s) Kristiina Peltonen		
Type of Work Bachelor's Thesis	Date 29.11.2010	Number of pages + appendices 27+1
<p>This thesis surveys the reasons for changing teachers in the middle of one's music studies and its consequences. The aim was to find out if the change was beneficial or detrimental for the student and why this was the case.</p> <p>The research was narrowed down Porvoo Region Music Institute. Principals of other music schools were interviewed as well, to ensure that all aspects were given due consideration. Also the delicate nature of this topic was also taken into consideration. The changes make both students and teachers feel bad about themselves. This thesis tries to lessen such feelings by examining the different reasons and situations that lead to such a decision. Lastly, the procedure of the change itself was surveyed and evaluated as a process.</p> <p>Students, their parents, teachers and principals were interviewed and the answers analysed. The interviews were made either personally, by phone or by e-mail on the basis of convenience</p> <p>The interviews showed that surprisingly often either the student or the teacher or both did not know the underlying reasons for the change. The mood of the lessons was a strong impulse for starting the process, but lack of time, lessened motivation, desire for different level of teaching or starting studies in another instrument were valid reasons, as well. Discussions were often avoided between all parts involved if the change had been a difficult one. In happier cases the student, the parents and the previous teacher worked together finding a new way to continue the studies. In many cases, the actual handling of the changes was unclear from the teachers' point of view. Many questions remained unanswered, which revealed a great need for improvement.</p>		
Work / Performance / Project		
Place of Storage Metropolia University of Applied Studies, Ruoholahti Library, Helsinki		
Keywords narrative, teacher change		

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
2 KERTOMUKSET JA KOKEMUSMAAILMA AINEISTONA	4
2.1 Narratiivinen lähestyminen tämän työn puitteissa	4
3 NELJÄ NÄKÖKULMAA OPETTAJANVAIHDOKSEEN	6
3.1 Oppilaan näkökulma	6
3.1.1 Ajatuksia opiskelusta ja opettajan vaihdosta oppilaan näkökulmasta	10
3.2 Vanhempien näkökulma	11
3.2.1 Vanhempien näkökulmaa valottamassa	14
3.3 Opettajan näkökulma	14
3.3.1 Opettajan tuolista	19
3.4 Rehtoreiden näkökulma	19
3.4.1 Rehtorin kansliasta	22
4 YHTEENVETO	24
LÄHTEET	27
LIITTEET	28

1 JOHDANTO

Soitonopiskelu tapahtuu pääasiassa yksityistunneilla kahdestaan opettajan ja oppilaan kesken. Oppilas saa opettajan kaiken huomion, palautetta soitostaan ja työskentelystään sekä juuri hänelle sopivia ohjeita. Tämä tiivis parityöskentely lähentää heitä, mutta myös asettaa tiettyjä vaatimuksia lähinnä opettajalle. Kun tavataan kahden kesken vähintään kerran viikossa, käsitellään oppilaan persoonaa ja omakuvaa muokkaavia ja luokittelevia taitoja ja oppilas on taidoiltaan pitkään alisteisessa asemassa opettajaan nähden, on ensiarvoisen tärkeitä, että suhde näiden välillä on luottamuksellinen ja turvallinen. (Lehtonen 2004, s. 144). Vain silloin oppilas uskaltaa kokeilla rajojaan, tutustua uusiin asioihin ja heittäytyä luovaksi. Jos sen sijaan tätä luottamusta ja turvaa ei ole, on yhteistyön pohja poissa. Opettajan vaihdoksesta toivotaan tällöin ratkaisua asiaan: jospa toisen opettajan kanssa sujuisi paremmin.

Opettajat vaihtuvat opiskelun myötä aivan väistämättä: joko opettaja tai oppilas muuttaa kesken oppilaan opintoja tai oppilas jatkaa opintojaan toisessa oppilaitoksessa. Varsinkin nuoret opettajat joko eivät ole voineet tai halunneet sitoutua yhteen laitokseen, vaan siirtyvät joko jatko-opintoihin tai toiseen oppilaitokseen. Nämä vaihdokset ovat kutakuinkin "luonnollisia", vaikka tiuhaan vaihtuvat tuntiopettajat tuskin ovat ihanteellinen vaihtoehto opiskelussa, johon vaaditaan pitkäjännitteistä suunnittelua ja suhteellisen läheistä kanssakäymistä opettajan ja oppilaan kesken. Nämä vaihdokset eivät kuitenkaan ole niitä, joita pääasiassa olen jäänyt miettimään, vaan mielenkiintoni kohteena ovat sellaiset tapaukset, joissa opettajan vaihdokseen liittyy ongelmia, jopa dramatiikkaa.

Opettajanvaihdokseen liittyvät ongelmat ovat askarruttaneet minua siitä lähtien, kun itse jouduin tilanteeseen, jossa muita vaihtoehtoja tilanteen laukaisemiseen ammattiopinnoissani ei nähdäkseen enää ollut. Ihmettelin silloisen oppilaitoksen ilmapiiriä: jo käytäväkeskusteluissa oppilaat kauhulla ja vakaumuksella selittivät, ettei vaihtaminen ole mahdollista, koska rehtori suhtautuu niihin hyvin kielteisesti. Tämä itse asiassa viivytti lopullista ryhtymistä toimintaan (viivyttäen myös opintojani), ja olen vakuuttunut, että eräs opiskelutoverini lopetti (täysin murtuneena!) opintonsa kesken rohkaisu yrityksistäni huolimatta, koska ei nähnyt tätä vaihtoehtoa olevan olemassa. Opettajavalikoima oli aika suppea, sekään ei houkuttanut muutoksiin. Lisäksi ainakin

yksi opettaja kieltäytyi (jo alustavasti lupauduttuaan) ottamasta toisen opettajan oppilasta aavistellen siitä aiheutuvan vaikeuksia hänelle suhteessa entiseen opettajaani työyhteisössä. Kostomentaliteetti todisti olemassaolostaan.

Tilanne oli minulle outo, koska "oma" ensimmäinen opettajani oli aina rohkaissut tutustumaan toisten opettajien työskentelyyn ja osallistumaan keskusteluun musiikista ja esim. kesäleireille. Minun onneni oli, että kun olin käynyt rohkeasti puhumassa asiasta rehtorin kanssa ennen lukukauden loppua, minulla oli kertoa muiden (nimekkäiden) pianistien mielipiteitä osaamisestani kesäleireiltä. Lisäksi rehtori oli kuullut onnistuneen esitykseni pääsykokeissa. Ristiriita oman opettajani kanssa tuli hyvin selväksi. Vaihdoin myös pedagogiikkaryhmää, en varsinaisesti tyytymättömyydestä (vaikka sitäkin koin saatuani mielestäni tavalliselta opiston opettajaltani parempia ja syvällisempiä pedagogisia neuvoja ja keskustelujaja!) – omituisen leima oli varmistettu. Ihmeekseni tähänkin kuitenkin rehtori myöntyi!

Silloinen opettajani loukkaantui silminnähden. En kyennyt kertomaan etukäteen hänelle aikomuksistani, mutta en myöskään katsonut sen olevan tarpeellista, koska hänen kommenttiansa mukaan minun olisi pitänyt lopettaa joka tapauksessa tai ainakin vaihtaa instrumenttia. Loukkaus oli jatkaa samalla instrumentilla toisen opettajan kanssa hiukan paremmalla menestyksellä.

Valitettavasti tämäkään vaihto ei ollut lopullisen onnistunut, vaan jouduin pyytämään lupaa vaihdokseen toisenkin kerran. Sitä pidettiin jo aivan mahdollisuuksien huippuna. Koska minulla ei nähdäkseni ollut mitään menetettävää, rohkaistuin käymään keskustelemassa rehtorin kanssa. Henkisenä tukena minulla oli yksityistunteja toisella (kesäleiri)opettajalla. Jatkamisen pitempään kahdella opettajalla ei kuitenkaan voinut tulla kysymykseen. Oli aika pitkään epäselvää, suhtautuiko hän asiaan positiivisesti vai negatiivisesti. Tälläkään kerralla en osannut kertoa silloiselle opettajalleni aikomuksistani, koska koin hänen olevan hyvin epävarma opettajuudestaan. Hän oli jopa paljastanut sen minulle aika avoimesti... Ennakoin syvää riitaa, johon minulla ei ollut halua eikä voimia. Pelkoni saattoi olla turha, mutten uskaltanut ottaa riskiä.

Tähän vaihdokseen liittyi dramatiikkaa: olin anonut tietylle taloon vuosi, kaksi aikaisemmin tulleele opettajalle. Syksyllä ilmoittautumisen yhteydessä selvisi, että olinkin aivan toisella, vasta sinä syksynä aloittavalla opettajalla, josta en tiennyt mitään. Minulle olisi mielestäni voitu/pitänyt muutoksesta kertoa jo kesäloman aikana. Olin aika järkyttynyt, kunnes eräs aika luotettavaksi kokemani opettaja kävi sanomassa, että olin hyvissä käsissä. Tähän luottaen tyydyin päätökseen. Muuta en olisi voinutkaan. Ja toden totta, sain opettajakseni pätevän, tehokkaan ja lahjakkaan pianistin, joka ensi hetkestä lähtien oli minun puolellani. Hänen rohkaisustaan päädyin lopulta jopa ulkomaille opiskelemaan, mitä olin pitänyt jo aivan menetettynä mahdollisuutena. Soittamisessa tapahtunut parannus kostettiin lautakunnissa järjestelmällisesti. Kun tarpeeksi moni lautakunnan jäsenistä oli joko loukkaantunut minulle tai tuki entisiä opettajia, yksi tasapainoinen jäsen ei pystynyt teilaamista estämään. Lisäksi uskon uuden, selvästi kyvykkään ja tuloksia aikaansaavan opettajan aiheuttaneen kateutta ja pelkoa vanhemmissa kollegoissaan. Häntäkin piti "rangaista" - tai ainakin pitää aisoissa (Lehtonen 2004, 93, 118, 122).

Pedagogiikan opettajani oli myös loukkaantunut ryhmän vaihtamisesta, vaikka hänelle kävin kertomassa, että vaihdos johtui puhtaasti uteliaisuudesta tietää, miten toinen opettaja esittää nämä asiat.

Olen omassa työssäni nähnyt, miten toiset opettajat eivät tunnista joidenkin oppilaiden mahdollisuuksia. (En siis varmaan itsekään ole jokaiselle oppilaalle se täydellinen valinta.) Tällöin he eivät mahdollisesti saa oppilaspaikkaa (sisäänpääsylautakunnat) tai täysipainoista opetusta. Minulla on ollut vuosien mittaan useita pääsykokeissa epäonnistuneita oppilaita, jotka oppilaina ovat olleet aivan kiitettävän tai jopa erinomaisen tasoisia. Tämä kertoo mielestäni, että persoonien yhteensopivuus, ns. "kemia" ihmisten kesken, ei ole tuulesta temmattua sanahelinää, vaan huomioon otettava tosiasia ihmisten välisessä kanssakäymisessä (Kotilainen 2010, 248). Toki minultakin on siirtynyt oppilaita toisille opettajille. Olen itsekkin ollut ehdottamassa vaihtoa, jos mielessäni on ollut oppilaalle sopivampi vaihtoehto (esimerkiksi vapaaseen säästykseen erikoistunut opettaja).

Opettajan ja oppilaan välinen ristiriita voi johtua myös perheen odotuksista, jos ne eroavat merkittävästi opiston tavoitteista. Silloin opiston toimintatavat ja -mahdollisuudet ovat jääneet asiakkaille epäselviksi. Oppilaitoksella on omat velvoitteensa, joten opiskelu ei ole aivan vapaata laajan oppimäärän puitteissa. Meillä on kuitenkin nykyisin erilaisia opetussuunnitelmia, joista valitsemalla löytyy jokaiselle sopiva. Teoriatunnit eivät sisälly yleisen oppimäärän opintoihin, ellei erikseen niin halua. Myös esiintymiset ovat vapaaehtoisia yleisellä puolella. Monet harrastukset ovat perheiden arkipäivää. Soitonopiskelu vaatii muutakin kuin tunnilla käymisen: kotona tapahtuva harjoittelu on tärkein osa opintoja. Siihen täytyy varata aikaa ja rauhaa. Eräät vanhemmat halusivat vaihtaa opettajaa heti, kun tämä oli kajonnut oppilaaseen leikkaamalla lapsen kynnet tunnilla, jotta soittaminen olisi helpompaa. Niin sanottu curling-vanhemmuus haluaa säästää lapsia kaikelta ikävältä ja estää mielipahan ja epäonnistumiset jo etukäteen. Näin ei kuitenkaan saada eväitä elämään ja sen tuomiin vastoinkäymisiin, joita tulee väistämättä jokaisen eteen.

Miksi päädytään vaihtamaan opettajaa? Mitä uudelta ohjaajalta odotetaan? Toteutuvatko odotukset? Miten vaihtoon suhtaudutaan oppilaitoksessa? Miten vaihto käytännössä toteutetaan? Mitä hyötyä tai haittaa vaihdosta seuraa? Näitä kysymyksiä olen pohtinut oppilaiden, vanhempien, opettajien ja rehtoreiden kanssa.

2 KERTOMUKSET JA KOKEMUSMAAILMA AINEISTONA

Kertomukset ja tarinat ovat vanhin tiedon siirtämistapa. Se on myös ainoa tapa välittää tietoa eletyistä kokemuksista, jossa havainnoijaa ei ole paikalla ja joihin ei ole mittausten menetelmää. Jokaisen kertojan myötä tarinat muuttuvat hiukan: kertojan omat kokemukset ja näkökulmat muokkaavat informaatiota.

Tarina tai kertomus, narratiivi, pyrkii avaamaan kertojan sisäistä maailmaa kuulijalle ja auttaa häntä ymmärtämään tapahtumia ja ilmiöitä kertojan näkökulmasta käsin. Kertojan oma tausta, ympäristö, kuulijakunta ja jopa ajankohta vaikuttavat tarinan syntyyn ja sen antamaan viestiin.

Kerrottaessa tarina uudelleen se on joka kerralla hiukan erilainen varioiden näiden muuttujien mukaan. Kertoessa kokemukset jäsentyvät ja kirkastuvat myös kertojalle itselleen. (Vuokila-Oikonen, 2002 ja Hirsijärvi & Remes & Sajavaara 1997, 218.). "Tarinoiden sisällys kuvaa kertojaansa: kokemusperäinen tarinointi välittää kuvaa kertojan sisäisestä maailmasta ja hänen luovan prosessin kehityksestään kuulijoille ja lukijoille. Kertomus on emotionaalinen identiteetin tunnistusprosessi, missä realiteetit ja kuvitelmat kohtaavat." (Hakkarainen, 2002a; Heikinheimo, 2010 115.)

Sekavat tai kaaosmaisiksi koetut tapahtumat jäsentyvät kertoessa ymmärrettävimmiksi kokonaisuuksiksi, löytyy syy-yhteyksiä, joita ei alun perin ole tunnistanut. Tarinat muokkautuvat loogisiksi tapahtumasarjoiksi, jotka alkavat jostain, kehittyvät ja päättyvät. Silti kokemukset eivät välttämättä avaudu kuulijoille koskaan tai ainakaan samanlaisina kuin kertojalle itselleen – kuulijakin muokkaa kuulemaansa omasta kontekstistaan käsin. (Vuokila-Oikonen, 2002 38.)

Avoimessa haastattelussa kysymykset voidaan asettaa keskustelussa sopiviin kohtiin, eikä niitä ole tarpeen esittää tiukasti tietyssä järjestyksessä kuten kiinteässä ja jäsenellyssä haastattelussa. Kertomus saattaa lähteä rönsyilemään, jolloin haastattelijan on johdateltava se takaisin uomiinsa, mutta näin paljastuu enemmän informaatiota kokemuksesta: keskustelussa tulee tilaa haastateltavan tunnoille, taustoille ja arvioinneille. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2006).

2.1 Narratiivinen lähestyminen tämän työn puitteissa

Kertomusten kerääminen ja tarinoiden "kuuntelu" on luontevin tapa lähestyä tätä aihetta, koska kukaan muu ei tiedä miltä kokijasta tuntuu. Opetustilanteessa kokemuksena ei ole mitään mitattavia suureita näiden tunteiden käsittelyyn, joten kertomusten analysointi jää ainoaksi mahdollisuudeksi hahmottaa ja vertailla aiheesta nousseita kysymyksiä. Koska kyseessä on subjektiivisten tuntemusten käsittely, aiheen käsittely ohjautui luontevasti narratiiviseen viitekehykseen. Tässä joukossa minunkin tarinani, oma näkemyseni ja tulkintani kokemuksistani, on yksi narratiivi.

Keräsin erilaisia kertomuksia opettajan vaihdoksista oppilailta, heidän vanhemmiltaan, opettajilta ja rehtoreilta. Pyrin kartoittamaan syitä, jotka johtavat opettajan vaihtoon. Menetelmänä käytin haastatteluja sekä kirjallisia kyselyjä. Haastattelut suoritin joko henkilökohtaisissa tapaamisissa tai puhelimitse. Sähköposti toimi kirjallisten kysymysten välittämiskanavana. Menetelmän valitsin sen mukaan, mikä

haastateltavalle oli mieluisin ja helpoin toimintatapa. Rehtoreiden näkökulmaa laajentaakseni ulotin kyselyt pariin muuhunkin oppilaitokseen. Kaikki muut haastattelut on tehty Porvoonseudun musiikkiopiston piirissä.

Haastateltavista oppilaita, vanhempia ja opettajia oli kutakin kymmenen ja rehtoreita viisi. Kustakin ryhmästä katsottuna maisema on hieman erilainen, ei vain asemasta johtuen vaan myös iästä ja sen asettamasta viitekehystä: Nuorten kulttuuri ohjaa vahvasti heidän tavoitteitaan ja ihanteitaan. Musiikkiopistossa soitetaan klassista ja muualla (kotona, koulussa) saatetaan soittaa idoleiden esittämää musiikkia tai itse tehtyjä kappaleita yksin ja/tai bändissä. (Lehtonen 2004, 133; Tuovila 2003, 20). Rytmimusiikin soittaminen saattaa kerryttää kaveripiirin arvostusta kun taas klassisen musiikin harrastusta voidaan vierastaa. Opettajien ja rehtoreiden vastuu opetussuunnitelmien täyttymisestä painottaa heidän näkökulmaansa.

Oppilaille asetetut kysymykset pyrkivät kuvaamaan lähtötilannetta, vaihdosprosessin kulkua ja lopputulosta: Mikä tilanne synnytti ajatuksen opettajan vaihdoksesta? Haitko tukea ajatukselle vaihtaa opettajaa? Keneltä hait tukea? Saitko tukea? Miten silloinen oma opettajasi suhtautui asiaan? Miten vaihdos toteutui? Miten opettajan vaihdos vaikutti opintoihisi sillä hetkellä? Miten arvioit opettajanvaihdoksen vaikuttaneen opintoihisi/uraasi kokonaisuudessaan?

Rehtoreille ja opettajille kysymykset käsittelivät samoja teemoja, mutta pyrimme valottamaan oppilaan syitä vaihtoon heidän näkökulmistaan ja opettajan perusteluja, mikäli hän oli aloitteen tekijänä vaihdoksessa. Mietimme tehtyjä ratkaisutapoja ja niiden vaikutuksia ja lopputulosta.

Henkilökohtaisissa haastatteluissa (myös puhelinhaastattelut) kysymyksenasettelu soljui keskustelun mukaan hiukan eri järjestyksessä. Vain kirjallisissa haastattelupyynnöissä kysymykset olivat tietyssä järjestyksessä. Tällöin vastauksetkin annettiin vastaavassa järjestyksessä. Huomasin vastausten myös helpommin rajautuvan vain annettuun kysymykseen, toisin kuin puheessa, jolloin saatettiin helpommin hypätä syy- ja seuraussuhteisiin tai muihin miellelyhtymiin.

Tarkasteltavaksi nousi myös vaihdosten vaikutus opiskelu- ja työilmapiiriin ja niiden toteutus oppilaitoksessa. Jos aikaisemman opettajan kanssa meni huonosti, olin utelias tietämään, millaiselta oppilaasta oppitunnit tuntuivat vaihdon jälkeen uuden opettajan johdolla. Myös neutraaleissa tapauksissa halusin kartoittaa, onko harjoittelun määrä ja mahdollisesti laatu muuttunut sekä onko soittaminen ja tunneilla käyminen mieluisampaa. Koska vaihdosprosessi on tärkeä muutos oppilaan kehityksessä ja vaikuttaa opiskeluilmapiiriin jatkossa, selvitin miten joustavasti tai vaivalloisesti vaihdos on tapahtunut vai löytyikö jatkossa kehitettäviä piirteitä.

Kaikki haastatellut henkilöt suhtautuivat asiaan myönteisesti ja lupasivat antaa tarvittaessa lisätietoja.

3 NELJÄ NÄKÖKULMAA OPETTAJANVAIHDOKSEEN

Haastattelujen kautta avautuvat tarinat kertovat kokijan näkökulman tapahtumista ja ilmiöistä. Kertojan ikä, koulutus, asema, elämäkokemus, kulttuuritausta vaikuttavat näkökulmaan ja heijastuvat näissä kertomuksissa milloin selkeästi, milloin hienovaraisesti. Yhteisössä voi syntyä hankausta, jos eri asemassa olevien kesken toiveet ja päämäärät ovat kovin ristiriidassa aseman tuoman vastuun ja velvoitteiden kanssa.

3.1 Oppilaan näkökulma

Oppilaiden kokemuksista suhteen toimimattomuus oli yleisin vaihdon syy. Oppilaan odotukset eivät tavalla tai toisella toteudu ja tunneilla on ikävä ilmapiiri. Oppilaan taidot ovat vaatimattomia opettajaan verrattuna, tunneilla mitataan osaamista ja hallintaa. Jos oppilas ei tunne oloaan turvalliseksi opettajan ohjauksessa eikä voi luottaa tämän pyyteettömään apuun, ei opetustilanne ole kovinkaan ihanteellinen.

"En tullut toimeen opettajani kanssa." (useita vastauksia)

"Soitin ensimmäisen opettajani kanssa 10 vuotta ja ajattelin vaihtaa opettajaa, jotta saisin uuden näkökulman soittamiseen. Myös sen takia vaihdoin, koska en enää tullut opettajani kanssa toimeen." (Tyttö)

"Entinen opettajani alkoi olla syyllistävä eikä meillä yksinkertaisesti enää lainkaan synkannut." (Tyttö)

"Hon var så där ganska sträng och det var inte roligt." (Tyttö)

"Hän (opettaja) suuttui kovasti kun en osannut jotakin." (Tyttö)

"Entisen opettajan kanssa ei sujunut, hänen opetustapansa oli liian tiukkaa ja se vaikutti motivaatioon." (Tyttö)

Kun lapsi on kovin nuori ja vanhemmalla on selkeä käsitys siitä, miten opintojen tulisi edetä, voivat vanhemmat olla aloitteentekijöitä:

"Det var nog pappa som pratade om saken först." (Tyttö)

Ikävä ilmapiiri ja monenlaiset ongelmat opettajan ja oppilaan välillä saattavat viedä oppilaalta itsetunnon, uskon omiin kykyihin ja musisoimisen ilon. Tätä on vaikeata korjata jälkeenpäin, vaikka ohjaaja vaihtuisikin ymmärtäväisempään. Musiikin harrastamisesta voi tulla "peikko", joka muistuttaa epäonnistumisesta vuosia jälkeenpäinkin:

"Opettajani oli usein sairaana. Lisäksi hän suorastaan kiusasi minua, enkä ollut ainoa uhri – sain kuulla muistakin vastaavanlaisista tapauksista. Eräskin miespuolinen oppilas hyvittelee opettajaa viemällä kukkia, suklaata ja viiniä mukanaan tunneille! Opettajan vihjailut mahdollisesta musikaalisuuden puutteesta ym. aiheuttivat niin paljon traumoja, että sijaisinkin läsnä ollessa olin niin jännittynyt, ettei musisoimisesta

oikein tullut mitään, vaikka sijainen oli hyvin sympaattinen ja hyvä opettaja. Lopulta pääsin uudelle opettajalle, joka on hienostunut, mukava, innostava, rohkaiseva ja hauska. En olisi halunnut lopettaa, mutta tällä opettajalla ei ollut pedagogista otetta: hän ei koskaan tiennyt, mitä oli antanut läksyksi ja lopulta väsyin siihen ettei opiskelussa ollut suunnitelmallisuutta. Kun muutenkin elämään tuli paljon tapahtumia, lopetin tunnit. Sen jälkeen musisoiminen on jäänyt kokonaan. Eikö opettajillekin olisi hyvä psykologinen valmennus tarpeen? Miksi opettamista väheksytään aivan turhaan?” (Nainen)

Laajan oppimäärän opetussuunnitelma vaatii tukiaineiden opiskelua. Vaikka ne on tarkoitettu nimensä mukaisesti tukemaan varsinaista soiton opiskelua, niiden funktio jää helposti oppilaalle vieraaksi. Tukiaineista saatua tietoa ei ohjata hyödyntämään soittamisessa, ja opiskelu tuntuu itseisarvoiselta pänttäämiseltä (Lehtonen 2004, 113, 146 - 148). Opetushallituksen julkaisemassa opetussuunnitelman perusteissa mainitut kokeilut ja integrointi jäävät monesti haaveeksi saneluun perustuvan opettamisen hallitessa (Opetushallitus 2002, 17). Jos käsitteet jäävät hämäräksi ja niiden käyttöarvo kyseenalaiseksi, ei tunneilla käyminen juurikaan kiinnosta:

”Opettajanvaihdosajatus lähti siitä, etten halunnut osallistua teorialunneille. Se ei varsinaisesti ollut vaikeata, mutta ei myöskään innostavaa.” (Tyttö)

Yksi haastateltava ei oppilas selkeästi tiennyt, miksi hänet siirrettiin toiselle opettajalle. Olisiko ollut syytä selvittää tilanne hänelle paremmin? Oppilaan olisi pitänyt ymmärtää, että perustasosuoritusten jälkeen hänen opinnoilleen ja edistymiselleen on eduksi saada tutustua toisenlaiseen opetusnäkökulmaan toisen opettajan johdolla. Tällainen siirto ei mitenkään liity oppilaan tai opettajan persoonaan tai heidän väleihinsä. Vain opintojen monipuolisuus turvataan. Nyt viesti ei mennyt perille:

”Kun olin suorittanut 3/3, minulta ei varsinaisesti kysytty mielipidettä vaan siirrettiin toiselle opettajalle. Tämä lienee tavallinen toimenpide... Tiesin keväällä, että syksyllä menen toiselle opettajalle.” (Tyttö)

Perheissä arkielämän asettamat rajoitukset pakottavat järjestelemään viikon menot mahdollisimman tarkoituksenmukaisesti. Kun vanhemmat työpäivän ja -viikon päätteeksi kuljettavat lapsia harrastuksiin ruokahuollon ja muun taloudenpidon ohella, käyvät vuorokauden tunnit vähiin. Kuljettavien matkojen sekä pituuden että lukumäärän karsiminen on ainoa apu tähän ongelmayhtälöön. Opettajan persoonalla, tyyllillä tai ammattitaidolla ei ole mitään tekemistä näiden ratkaisujen kanssa. Oppilaankin elämä helpottuu, jos pitkät välimatkat harrastuksiin eivät pidennä koulupäiviä:

”Entisellä opettajallani ei ollut mahdollisuutta opettaa Sipoossa (kotipaikkani), kun taas uudella oli. Vaihdos oli oikeastaan koko perheen idea juuri matkajärjestelyjen vuoksi.” (Tyttö)

Kun oppilas on ollut useita vuosia yhdellä opettajalla, on ehkä aika siirtyä toiselle opettajalle. Tasosuoritusten, varsinkin päättösuorituksen, jälkeen on luonteva taitekohta aloittaa uuden ohjelmiston kartuttaminen ja seuraavaan suoritukseen valmentautuminen uuden opettajan kanssa.

Pitkään jatkunut yhteistyö opettajan ja oppilaan välillä voi väljähtyä. Kumpikin tottuu toiseensa siinä määrin, että uusien näkökulmien etsiminen ja löytyminen vähenee. Soittamisesta katoaa se alkuperäinen hohde. Opettaja tottuu oppilaan maneereihin ja puutteisiin, kun ulkopuolinen tarttuisi niihin. Oppilaan kehitys myös voi olla nopeampaa ja vaivattomampaa kuin mihin opettaja on keskimäärin tottunut, eikä hän niin sanotusti pysy opetettavan perässä. Erityislahjakkaat ovat oppilaiden vähemmistö, joista suurin osa ohjautuu jo alkuvaiheessa näihin erikoistuneeseen oppilaitokseen. Tavallisessa musiikkiopistossa ei yleensä kerry sellaista erityistietoa ja -taitoa, jota he tarvitsisivat. Kun oppilas ei koe saavansa opetuksesta mitään uutta, on syytä ryhtyä toimenpiteisiin, jotta oppilaan kehitys ei pysähtyisi:

”Min gamla lärare hade inga råd mera och hon sade också att jag borde flytta till ett annat institut.” (Tyttö)

Saamieni vastausten valossa oppilaat eivät yleensä aloita muutosprosessia itse, vaan keskustelevat asiasta kotona. Vanhempien tuki on tärkeätä lapselle ja nuorelle, koska he harvoin osaavat toimia aktiivisesti asian edistämiseksi. Myös opiston viestittävä myötätunto ja hyväksyntä kertovat oppilaalle, että hänen tarpeensa on nähty ja ymmärretty. Oppilas kokee olevansa arvokas ja että hänen mielipiteellään on väliä. Hänen tunteensa on oikea ja sen perusteella ryhdytään toimenpiteisiin:

”Äitini oli samaa mieltä opettajan vaihdoksesta.” (Tyttö)

”Äitini tuki minua muutostoiveessani.” (Tyttö)

”Äiti oikeastaan hoiti koko vaihdoksen.” (Tyttö)

”Hain tukea sekä perheeltä että musiikkiopiston muulta henkilökunnalta. Kaikki tukivat ajatustani, kun kerroin miltei minusta tuntui.” (Tyttö)

Opettajan vaihdosten toteutus hoidetaan käytännössä usealla eri tavalla hieman tapauksesta riippuen. Kun oppilas huoltajineen on ilmaissut toiveensa tai suunnitelmansa, se välitetään kansliaan ja/tai apulaisrehtorille. Joskus hallinnon tekemät ratkaisut tuntijärjestelyineen jäävät sen omaksi tiedoksi. Esimerkiksi oppimäärästä toiseen siirtyminen ei automaattisesti tarkoita, että opettaja vaihtuu, sillä useat opettajat opettavat molempia. Sen sijaan viranhaltijoiden ja tuntiopettajien opetusmääriä suunniteltaessa voidaan joutua siirtämään oppilaita niin, että viranhaltijoiden tuntimäärät täyttyvät. Vaihdoksen tekninen puoli hoitui useimmiten kirjallisena toiveena kevään jatkoilmoittautumiskaavakkeessa tai oppilaalla ei ollut minkäänlaista kuvaa vaihdoksen toteuttamisesta. Opisto haki yhdessä tapauksessa uuden opettajan laitoksen ulkopuolelta:

”Ilmoitin siirtyväni yom-opetukseen kevään jatkoilmoittautumiskaavakkeella. Mitään haastattelua ei ollut.” (Tyttö)

”Vaihdos järjestyi opettajatoivomuksena kevään jatkoilmoittautumiskaavakkeella. Mitään haastattelua ei ollut.” (Tyttö)

”Tiesin keväällä, että syksyllä menen toiselle opettajalle.” (Tyttö)

”Opisto etsi uuden opettajan”. (Tyttö)

"Äiti oikeastaan hoiti koko vaihdoksen, enkä tiedä miten se hoidettiin." (Tyttö)

"Äiti puhui vararehtorille ja vaihdos sujui hyvin." (Tyttö)

Miten oppilas sitten koki entisen opettajan reagoivan muutostoiveeseensa? Useimmiten opettajat ymmärsivät vaihdoksen syyt ja hyväksyivät ne ja opetus jatkui loppuun asti normaalisti ilmapiiriin muuttumatta. Joskus oppilaan oli vaikeata ottaa asia puheeksi opettajan kanssa prosessin aikana, eikä opettajakaan osannut avata keskustelua. Tämä hankaluus ei ratkennut myöskään jälkikäteen. Tilanteen epämukavuus kuului haastateltavien äänestä:

"Oma opettaja suhtautui vaihtoon alistuvasti. Ei tykännyt, että halusin vaihtaa opettajaa." (Tyttö)

"Opettajan kanssa asiasta ei juuri puhuttu, mutta hänestä tuli yllättäen kiltimpi." (Tyttö)

"Jag har mött min gamla lärare i butiker och då hälsar hon." (Tyttö)

Oppilaiden mielestä opettajan vaihdos joko ei vaikuttanut sillä hetkellä opintoihin merkittävästi tai ollenkaan tai antoi uuden kipinän harrastukseen. Ikävimmässä tapauksessa oppilas ei hyötynyt vaihdoksesta, koska ei päässyt edellisen opettajan haamusta:

"Opettajan vihjailut mahdollisesta musikaalisuuden puutteesta ym. aiheuttivat niin paljon traumoja, että sijaisinkin läsnä ollessa olin niin jännittynyt, ettei musisoimisesta oikein tullut mitään, vaikka sijainen oli hyvin sympaattinen ja hyvä opettaja." (Nainen)

"Opintoihin vaihdos ei vaikuttanut juuri mitenkään, sillä mitään tasosuorituksia ei ollut luvassa." (Tyttö)

"Vaihto uuteen opettajaan oli positiivinen, sain uutta tarmoa soittamiseen." (Tyttö)

Opettajanvaihdoksen vaikutuksia opintoihin tai uraan kokonaisuudessaan oppilaat arvioivat seuraavasti:

"Suurin ero entiseen on tasaveroisempi suhde opettajaan ja uudet näkemykset soittamisessa. Ohjelmisto ei sinänsä ole erilaista verrattuna entiseen, mutta olen saanut uusia ideoita. Tunnen olevani samalla aaltopituudella opettajan kanssa. Soittotaitoni on parantunut ja soittaminen on haus Kempaa." (Tyttö)

"Opettajan vaihdos innosti jatkamaan opintoja ja sain uuden näkökulman soittamiseen. Uusi opettaja kiinnitti huomiota eri asioihin. Uusi opettaja vaikutti positiivisesti soittamisen iloon ja harjoittelun määrään. Harjoittelu sujui huomattavasti paremmin, joten opin myöskin paremmin soittamaan." (Tyttö)

"Uskon nyt, että jaksan soittaa enemmän sekä keskittyä soittamiseen paremmin, kun minulla on mukava opettaja." (Tyttö)

”Det är roligare nu med den nya läraren. Jag har ett nytt häfte och det är annorlunda.”
(Tyttö)

”Vaihto uuteen opettajaan oli positiivinen, sain uutta tarmoa soittamiseen.” (Tyttö)

”Uuden opettajan erilainen opetustapa ja erilainen opetusmateriaali on lisännyt motivaatiota.” (Tyttö)

”Vaihdos oli hyvä juttu: opin uusia, erilaisia tekniikoita, skarppasin varmaan uuden opettajan edessä.” (Tyttö)

Yhteenvetona oppilaiden kertomuksista voisi todeta, että useimmat vaihdokset näyttäisivät olevan ”luonnollisia”. Kun oppilas on ollut kauan samalla opettajalla, vaihdos auttaa häntä edistymään opinnoissa. Nämä muutokset myös valmistellaan yleensä ajoissa ja yhdessä oppilaan, perheen ja uuden opettajan kanssa. Yhteys entiseen opettajaan ei katkea eikä opettajien välillä ole kilpailua tai kaunaa. Oppilasta autetaan yhdessä.

Toinen varsin tavallinen tapaus on, että opettaja jatkaa omia opintojaan tai siirtyy toiseen oppilaitokseen ja opettajan vaihdos on väistämätön. Oppilas saattaa itse muuttaa, tai jatkaa opintoja toisella paikkakunnalla esimerkiksi erikoislukiossa, jolloin soittoharrastus siirtyy käytännön syistä myös sinne. Nämä vaihdokset ovat oppilaan tai opettajan persoonasta riippumattomia eivätkä värity oppilaan minäkuvaa niin kuin ongelmallisissa tapauksissa väistämättä käy.

Myöskään pääaineen vaihto ei yleensä aiheuta traumoja, vaikka joskus se aiheuttaa aluksi vastustusta perheessä. Monissa tapauksissa uusi instrumentti onkin ollut juuri se oikea ja oppilas on saanut kokea erinomaisia onnistumisia. Jos edellisen soittimen hallinta on aiheuttanut ylitsepääsemättömiä ongelmia, on tämä muutos hyvin tervetullut, ja siitä on iloinnut aina myös ”vanha” opettaja.

Piano-oppilaiden kohdalla vapaan säestyksen opettajalle pääseminen ja ohjelmiston painottuminen siihen suuntaan oppilaan näin toivoessa on tuonut uutta intoa ja motivaatiota. Onneksi uudet opetussuunnitelmat sallivat yksilölliset valinnat ja ainakin meidän oppilaitoksessamme on alan erikoisosajia.

Sijaisuudet voivat nekin johtaa opettajan vaihdoksiin. Sijaisen opetustapa voi sopia paremmin ja olo tuntua kotoisammalta, eikä haluta takaisin entiseen opetukseen. Varsinkin nuoret oppilaat kiintyvät uuteen opettajaan sijaisuusajan pituudesta riippuen niin, etteivät haluakaan vanhalle opettajalle, josta on jo vieraannuttu. Kaverin opettaja voi tuntua houkuttelevammalta vaikkapa svengaavien soittotehtävien perusteella. Oppilaat myös vertailevat opettajia: minullekin on oma oppilaani kertonut, että toinen opettaja antaa vähemmän kotitehtäviä.

3.1.1 Ajatuksia opiskelusta ja opettajan vaihdosta oppilaan näkökulmasta

Lapset ja nuoret pyrkivät musiikkiopistoon usein tietämättä mitä odottaa. Musiikkia on lapselle siihen asti edustaneet hauskat lastenlaulut, mahdollisesti muskarileikit ja eri tahojen tarjoamat lastenkonsertit. Vieraan aikuisen kanssa aloitetaan tutustuminen vaikeaan taitolajiin, jonka hallitsemiseen menee vuosia. Oma taitamattomuus näkyy joka tunnilla, ja opettaja vaikuttaa kaikkietäväältä ja kaiken hallitsevalta. Varsinkin

nuoret oppilaat kiintyvät opettajaansa ihailunsekaisin tuntein. Jos tässä herkässä tilanteessa ei saada luottamusta syntymään oppilaan ja opettajan välille, vie se harrastukselta edellytykset kehitykseen ja kaiken ilon. Oppilaan kasvaessa tulisi suhteenkin kasvaa iän ja kehityksen mukaiseksi kanssakäymiseksi. Oppilaan saama palaute on hyvin tärkeä oman kuvan rakentaja kasvavalle nuorelle. Kehut ja kannustus kantavat vuosien päähän. Ikävistäkin asioista pitäisi voida keskustella ja päästä jos ei yhteisymmärrykseen, toisen mielipiteen hahmottamiseen ja hyväksymiseen kuitenkin.

Lapsi tai nuori ei välttämättä osaa itse hahmottaa, mikä tunneilla menee niin sanotusti vikaan. Tässä aikuisen herkkä katse ja korva ovat tarpeen. Jollei opettaja tunnista oireita, on onni jos kotona huomataan jonkin olevan hullusti. Vanhemman tuki auttaa kestämaan epämurkavaa oloa ja tuo turvaa ja luottamusta siihen, että asia saadaan ratkaistua. Käytännön ongelmanratkaisussa aikuisen apu on välttämätön, tulipa se kodin piiristä tai oppilaitoksen henkilökunnan taholta. Myös opettajanvaihdoksen ikävät tuntemukset on käsiteltävissä, kun niitä saa jakaa ja eritellä vanhemman tai muun aikuisen kanssa.

Oppilaat harrastavat opiston ulkopuolella paljon muunlaista musiikkia kuin mitä musiikkiopistossa valtaosalta harrastetaan: on koulujen musiikkiprojekteja, omia bändejä, omia sävellyksiä. Radiolistojen ja elokuvamusiikin viimeisiä hittejä tapaillaan ja nuotteja kysytään opettajilta. Oppilaat toivovatkin saavansa kartuttaa ohjelmistoaan juuri näillä klassisesta ohjelmistosta poikkeavilla oman ikäryhmänsä kappaleilla.

Kaikki tämä vaikuttaa oppilaan viihtymiseen ja motivoitumiseen soittoharrastuksen parissa. Kun jommassakummassa tapahtuu vähenemistä, ollaan matkalla epämurkavuustilaan, joka voi johtaa niin suuriin ongelmiin, että ratkaisuna on vain opettajan vaihto.

3.2 Vanhempien näkökulma

Vanhemmat ja opettajat toimivat yhteistyössä oppilaan etua silmällä pitäen: sovitaan (mahdollisimman sopiva!) tunnin ajankohta, suunnitellaan oppimistavoitteita, esiintymisiä, keskustellaan tarvittavasta nuottimateriaalista, soittimen kunnosta, huollosta ja tarvittaessa vaihtamisesta uuteen, vaihdetaan kuulumisia sekä kotona tapahtuvasta harjoittelusta että tunnilla tapahtuvasta edistymisestä pitkin vuotta ja tarkemmin ”vanhempain vartissa” kahdesti vuodessa. Sairastumisista ilmoitetaan puolin ja toisin. Vanhempien panos oppilaan kuljettamisessa on monesti korvaamaton julkisten kulkuyhteyksien puuttuessa. Kotiväki muodostaa yleisön rungon oppilaskonserteissa. Oppilaan ja opettajan suhde on silti se ydin ja vanhemmat hyväksyvät opettajan auktoriteetin lapsen opintojen suhteen, kun kaikki sujuu hyvin. Yhä useammin ovat oppilaiden vanhemmat aktiivisia: jos edistymiseen ei olla tyytyväisiä, halutaan vaihtaa toiselle opettajalle. Opettajan vaihdokseen ryhdytään, koska soittoharrastus hiipuu ilman selvää syytä tai on vaarassa sammua:

”Tytär oli tyytymätön opetukseen ja koki riittämättömyyden ja huonommuuden tunteita tunnilla eikä kokenut oppivansa – kemiat eivät sopineet opettajan kanssa.”

Äiti

”Soittoastus oli aluksi valtava, mutta väheni pikkuhiljaa. Opettajanvaihdokset piristivät vähäksi aikaa. Mutta loppujen lopuksi jouduimme toteamaan, että

pianonsoitto ei enää kiinnostanut yhtä paljon, soittoläksyt tuntuivat usein pakkopullalta, ja erityisesti teoriatunnit aiheuttivat sen, että tytär lopetti pianotunneilla käymisen.”

Äiti

”Poikani pyrki keväällä sisäänpääsykokeissa toiseen instrumenttiin toisen soittimen alkeisopetuksen jälkeen päästäkseen tänä syksynä hänelle sopivaan opetukseen: alkeisryhmä oli hänelle liian lapsellinen, paljon piirtelyä ja vähän edistymistä. Lapsi turhautui silminnähdän.”

Isä

”Tyttären ensimmäinen opettaja on hyvä pienten lasten kanssa, mutta ei tunnu sopivan murrosikäisten opettajaksi. Opintojen loppuaika oli varsinaista tahtojen taistoa ja tilanne tulehtui niin, että uhkana oli soittoharrastuksen lopettaminen. Olisi varmaan pitänyt toteuttaa opettajanvaihto aikaisemmin.”

Äiti

”Kemiat entisen opettajan kanssa eivät osuneet kohdalleen: tytär tuli usein itkien kotiin. Opettaja tuntui vaativalta, eikä tämä uskonut, kun kerroimme tyttären lukihäiriöstä, vaikka siitä oli näyttää diagnosoikin. Opettaja väitti tunneilla oppilaalle suoraan tämän juksaavan ja vain olevan laiska. ... Jo ensimmäisen puolen vuoden aikana tuli selväksi, ettei yhteistyö voi jatkua. Tyttö oli haluton harjoittelemaan ja oli paljon poissa tunneilta.”

Äiti

Pää- (tai sivuaineisen) soittimen vaihto johtaa useimmiten automaattisesti opettajanvaihdokseen:

”Pojan pääinstrumentin vaihto sujui jatkoilmoittautumiskaavakkeelle. Ei ollut mitään keskustelua, ilmoitin vain puhelimitse vanhalle opettajalle, että poika lopettaa sinulla. Soitonäytteen jälkeen vaihto soittimesta toiseen.”

Äiti

Vaihdoksen toteutus vaihteli muun muassa sen mukaan, minkälaiset välit olivat silloiseen opettajaan ja kenen kanssa vaihdosta alun perin sovittiin: Jos päätökseen päädyttiin yhdessä, opettaja toimi välikätenä ja toimitti tiedon eteenpäin hallintoon. Jos opettajan kanssa ei voitu tai haluttu asiasta keskustella, otti huoltaja yhteyttä kansliaan ja/tai apulaisrehtoriin, ja nämä ohjasivat prosessia eteenpäin.

”Opettaja halusi vähentää oppilasmääräänsä ja ehdotti toista opettajaa, jonka kanssa työskentely jatkui seuraavasta syksystä alkaen. Me emme itse tehneet asialle mitään, vaan vaihto hoitui kokonaan opiston toimesta.” (Äiti)

”Opettaja ei halunnut keskustella asiasta, vaan alkoi helposti huutaa. Tästä syystä välttelin asian käsittelemistä, jottei se kostautuisi lapselle tunneilla. Kanslistilta saatiin tietää toisesta opettajasta, jonka kanssa keskusteltiin puhelimitse. Sen jälkeen tehtiin kevään jatkoilmoittautumiskaavakkeeseen opettajanvaihtotoivomus. Mitään haastattelua ei ollut.” (Äiti)

”Apulaisrehtorin kanssa keskusteltiin joulun jälkeen ja selvitettiin taustat. Hän oli heti samaa mieltä vaihdon tarpeellisuudesta.” (Äiti)

Aina eivät oppilas/huoltaja ja opettaja olleet vaihdoksesta tai sen toteuttamisesta yhtä mieltä:

”Förra läraren tyckte inte on bytet, för det var likson inte hennes idé.” (Äiti)

Onnistuneet vaihdokset huomataan kotonakin lisääntyneenä harjoitteluna, oppilaan iloisuutena ja opintojen vauhdittumisena:

”Uusi opettaja on ollut mukava. Kotona harjoittelu on ollut mieluisaa ja tytär sekä menee tunneille että tulee sieltä iloisena.” (Äiti)

”Vaihto onnistui sutjakkaasti, ja koko perhe on vaihtoon tyytyväinen. Soittamisessa on vapautuneempi tunnelma. Myös nykyinen opettaja on edistymiseen tyytyväinen ja oppilas menee tunneille mielellään, vaikka lopettaminen oli ollut mielessä.” (Äiti)

”Hon (dottern) har tagit stora framsteg.” (Isä)

”Bytet har gått väldigt bra, inga problem. Hon (dottern) har tagit stora framsteg i musikstudier.” (Äiti)

Toisinaan opettajan vaihdokset jäivät mysteereiksi perheille eikä informaatio tunnu kulkevan lomakkeista eteenpäin. Tiedot kyllä kulkeutuvat hallintoon, mutta sieltä ei muisteta tiedottaa asianomaisia siitä, kuinka heidän toiveisiinsa pystytään juuri sillä kerralla vastaamaan. Vanhemmille (ja oppilaalle) jää tunne, ettei heidän toivettaan ole huomioitu ollenkaan, vaikka siihen olisi pyritty:

”Opettaja vaihtui meille yllätyksenä, kun lapsi pääsi opistoon varsinaiseksi oppilaaksi. Olimme hieman hämmästyneitä, koska olimme ymmärtäneet, että voisimme jatkaa entisellä opettajalla ja sitä toivoneet. Lapsi otti asian kuitenkin uutuuden viehättyksellä vastaan, joten emme ryhtyneet mihinkään toimenpiteisiin. Uusi opettaja oli hyvin kriittinen, koskaan ei tullut kehuja. Se oli hämmäntävää, kun edellinen opettaja oli edistykseen tyytyväinen ja antanut kiitosta sekä harjoittelusta että soitosta. Mielestämme lapsemme oppi edelleen ainakin yhtä hyvin kuin kaverinsa, ja yhteissoitossakin hallitsi osuutensa varmemmin. Lopulta tunneilla käyminen kävi niin tukalaksi, että lapsi sanoi haluavansa lopettaa koko harrastuksen. Ilmoitimme tästä jatkoilmoittautumisen yhteydessä. Silti opettaja oli täysin hämmästyneet, kun päätöksemme kävi ilmi tuntien lopussa. Luulimme hänen saaneen tiedon kuukautta aikaisemmin lomakkeelle kirjoitetusta lopettamisilmoituksesta.” (Äiti)

Aina eivät syyt ja ratkaisut löydy yksinkertaisesti vain soittotunneista, vaan elämän muut alueet kuormittavat oppilasta:

”Meillä tytär vain lopetti soittotunneilla käymisen, kun koki sen liian kuormittavaksi lukion ohessa. Asiasta taitaa olla ainakin jo viisi vuotta. Mikäli oikein muistan, opettajan vaihdosta kyllä suunniteltiin opettajan suosituksesta, koska tytär olisi tarvinnut opettajan mielestä uudenlaista ohjausta, mutta se ei sitten koskaan toteutunut.” (Äiti)

Ennen pitkää – joillakin aikaisemmin, toisilla myöhemmin - opintoihin tulee vaihe, jolloin on jatkettava eteenpäin:

”Flickan började spela i musikinstitut. Hon utvecklade så snabbt, att redan under andra året spelade hon Haydns konsert. Vi var nog nöjda med läraren men hon visste inte hur gå vidare. Situationen var sådan att vi tyckte att det var viktigt att få en lärare som är van att arbeta med begåvade barnen.” (Isä)

3.2.1 Vanhempien näkökulmaa valottamassa

Vanhemmat toivovat voivansa tarjota lapsilleen mahdollisuuden hyvään harrastukseen. Kipinä voi olla oma musiikkiharrastus tai aikoinaan omien mahdollisuuksien puuttuminen. Osa vanhemmista siis tietää, mitä soittoharrastus merkitsee, mutta osa tulee tapaamaan opettajaa monien kysymysten kera ja koettaa hahmottaa uudenlaista toimintaympäristöä ainakin samassa tahdissa lapsen kanssa.

Harrastuksen tukeminen on pääasiassa lukukausimaksujen ja muiden kulujen maksamista, tarvittaessa lapsen kuljettamista tunneille ja muihin harjoituksiin, oppilaskonserteissa paikallaoloa yleisönä ja oppilaan kehityksen arviointia yhdessä oppilaan ja opettajan kanssa. Vanhemman ei tarvitse osata arvioida opettajan pätevyyttä, mutta sen he kyllä huomaavat, onko soittotunnille meno mieleistä vai vastentahtoista ja millä mielellä sieltä tullaan. Jos kotona ei soitto soi, on se selvä merkki motivaation katoamisesta. Osa vanhemmista seuraa hyvinkin tarkkana näitä merkkejä osan luottaessa siihen, että oppilas ja opettaja selvittävät pulmatilanteet keskenään.

3.3 Opettajan näkökulma

Pyysin haastattelua 14 opettajalta. Yksi kollega kieltäytyi suoraan haastattelusta. Kolme jätti vastaamatta toimittamiini kysymyksiin.

Yhdellä kollegalla ei ole ollut vaihtoja toiselle opettajalle. Hän on instrumenttinsa ainoa edustaja opistossamme, mutta hänellä on myös onni olla opettaja, jolta lähdetään ”luonnollisesti” jatkamaan opintoja – musiikin parissa tai muuten. Keskeytyksiä hänen oppilaidensa kohdalla on nolla kappaletta!

Opettajille oppilaiden vaihdokset ovat suhteellisen tavallinen ilmiö: kaikilla on niistä kokemusta. Useimmat vaihdokset eivät herätä suuria tunteita, vaihtoja toisille opettajille ilmaantuu silloin tällöin erilaisista syistä. Näitä syitä ei aina edes etsitä sen tarkemmin vaan oppilaalle annetaan valitsemisen vapaus:

”Eräs oppilas halusi jäädä sijaiselle äitiysloman jälkeen. Kemia, opetuskäytännöt, vaatimustason erilaisuus olivat varmaan syinä: niistä ei keskusteltu.” (Naisopettaja)

”Eräs oppilaani, joka aloitti minulla, halusi vaihtaa opettajaa, joka opetti lähempänä kotia. Kun hän myöhemmin vaihtoi koulua lähemmäs omaa opetuspistettäni, hän halusi vaihtaa takaisin. Tämä johtui varmaan opetustyylistäni.” (Miesopettaja)

”Olen itse pohjustanut vaihtoja varsinkin silloin, kun kyseessä on soittimen vaihto.” (Naisopettaja)

”Yksi oppilas vaihtoi soitinta, koska instrumenttini vaatii ehdottomasti säännöllistä harjoittelua (ehkä enemmän kuin muut soittimet) eikä hän jaksanut harjoitella päivittäin. Puhti ei tosin riittänyt toiseenkaan soittimeen.” (Miesopettaja)

”Eräälle 8-9-vuotiaalle oppilaalle opettajanvaihdos oli tarpeellinen, koska hänellä oli vaikeuksia sekä edistymisen että motivaation suhteen. Hän ei tullut aina tunnille, vaan itki kotona, ettei uskalla mennä. Kotona oltiin sitä mieltä, ettei lapselta saa vaatia ’liikaa’. Oliko ajatuksena luulo, että toisen opettajan kanssa olisi helpompaa? (Naisopettaja)

”Vaihtavat oppilaat eivät ole ongelma, mutta olisi hauskaa tietää miten kollegat suhtautuvat?” (Miesopettaja)

Oppilaiden edistyminen ei ole yksin opettajan vastuulla tai hallittavissa. Jos oppilas ei sitoudu tavoitteelliseen työskentelyyn, ei kehitystä tapahdu. Eihän urheilijakaan voi olettaa menestyvänsä kisoissa, jos ei koskaan käy lenkillä tai kentällä/altaassa suoritusta hiomassa. Liikeradoista ja niiden hallinnasta on soittimen hallinnassakin kysymys. Oppimis- ja hahmotusvaikeuksista olisi opettajan hyvä tietää etukäteen, jotta hän voisi auttaa oppilasta löytämään juuri hänelle sopivat toimintatavat ja tehokkaat harjoitukset. Joskus tietystä soitinvalinnasta voidaan joutua luopumaan, kun toinen soitin sopiikin paremmin. Pääasia on, että oppilas löytää oman väylän musisoimiselleen:

”Oppilaat vaihtavat, kun kemiat eivät toimi, toisten kanssa vaan tulee paremmin toimeen. Ensi tapaaminen voi vaikuttaa ja leimata koko kanssakäymistä. Harmillista, jos ensivaikutelma sattuu olemaan vääränlainen. Yksi syy vaihdoksiin on, jos oppilas menestyy huonosti. Vaihdetaan opettajaa siinä toivossa, että se parantaisi oppimista. Jos todellinen syy on ollut vähäinen harjoittelu tai hahmotus/oppimisvaikeudet, ei vaihdosta ole apua. Kun oppilas alkaa väsyä, voi opettajan vaihdos saada innostumaan sillä perusteella että ’vaihtelu virkistää’.” (Miesopettaja)

”Eräs oppilas vaihtoi toiselle opettajalle tämän houkuttelemana. Asia ei ole minulle ongelma: olen hiukan huolissani oppilaan edistymisestä, mutta oppilaalla on oikeus omiin valintoihin ja virheisiin. Ongelmia kollegan tai oppilaan kanssa ei ole ilmennyt, enkä ole nostanut asiaa esille. En koe itseäni millään tavoin uhatuksi, vain oppilaan edistyminen on huolena, jos sekään.” (Miesopettaja)

Kuten vanhempien tarinoissa tuli ilmi, aktiiviset vanhemmat seuraavat opetusta ja lapsen edistymistä, mutta myös opettajat ovat valppaina oppilaidensa mahdollisuuksien suhteen:

”Yksi oppilas on tullut minulle nykyiseltä tuntiopettajalta. Vanhemmat olivat asiassa aktiivisia: he halusivat esiintymisten ja tasosuoritusten toteutuvan opetussuunnitelman mukaisesti, mikä ei tuntiopettajan johdolla toteutunut, vaikka oppilas oli soittanut jo 4v.” (Naisopettaja)

”Sain uuden oppilaan, koska tämän äiti sitä toivoi. Oppilaan oma mielipide on jäänyt epäselväksi. Syynä oli pitkäaikainen kausi edellisellä opettajalla.” (Naisopettaja)

”Eräs oppilas suoritti kanssani perustason, minkä jälkeen ehdotin siirtymistä toiselle opettajalle: oppilas oli lahjakas, mahdollinen ammattiopiskelija, ja halusin varmistua siitä, että hän saa valmiudet jatko-opintoihin. Oppilas siirtyikin aikanaan Sibelius-Akatemiaan solistiselle osastolle. Perustason jälkeen on siirtynyt toinenkin oppilas kollegalle. Tässä siirrossakaan ei ollut mitään ongelmia. Kolmas oppilas pääsi Akatemian Muka-opetukseen, joten hän siirtyi oman opistomme Helsingissä tunteja antavalle opettajalle muuton takia.” (Naisopettaja)

”Eräänkin oppilaan sormitekniikan puute herätti minut pohtimaan syitä siihen. Myöhemmin perhe – ensin vastusteltuaan - myönsi, että oppilaalla oli todettu motorinen häiriö. Koska oppilas oli musikaalinen, ehdotin soittimen vaihtoa. Oppilas vaihtoikin soitinta, ja soittoharrastus jatkui pitkään menestyksellisesti. Toisen oppilaan kohdalla instrumentti ei innostanut eikä soittimena ”istunut”. Mietimme yhdessä vaihtoehtoja. Lopulta ehdotin vaihtoa toiseen soittimeen. Vaihdosprosessi oli vanhempien alkuvastustelun vuoksi vaikea, mutta lopputulos hyvä. Olen iloinen oppilaan puolesta! Nykyisin tämä oppilas on Sibelius-Akatemian teoriaopiskelija, joten vaihto oli onnistunut.” (Naisopettaja)

”Minulle siirtyi oppilas, joka oli ongelmatapaus: hänellä oli todentamattomiksi jääneitä hahmottamisvaikeuksia, vaikka koulussa ehdotettu luki-testiä. Parin vuoden päästä toteutettiin yhteisymmärryksessä vaihto yom –pianoon, jossa hän saa vapaa säestystyypistä opetusta.” (Naisopettaja)

Välillä oppilaan huomio jakaantuu niin moneen asiaan yhtä aikaa, ettei soittoharrastuksen vaatimaa harjoittelu-aikaa löydy. Se näkyy tunneilla. Opettajat toisaalta ymmärtävät tämän: nykyaikana sekä aikuisille että lapsille on tullut tavaksi ylläpitää monta harrastusta. Itsekin haaveilen ehtiväni vielä opiskella kieliä, osallistua puutöihin, käydä useammin teatterissa... Soittoharrastus vaatii kuitenkin harjoitusaikaa, tukiaineopinnot, konsertit ja esiintymiset tulevat vielä tämän päälle. On kummallista, että perheissä ymmärretään ja hyväksytään urheiluharrastuksen vaatimat harjoitusmäärät sekä ottelu- ja kilpailumatkat (riippumatta siitä, harrastetaanko perheessä urheilua), mutta hienomotoriikkaa ja tarkkuutta vaativa soittotaidon oppiminen pitäisi toteutua viikoittaisella käynnillä opettajan luona. Opettajahan antaa vain ohjeet, jonka mukaan varsinainen työ tehdään kotona oman soittimen ääressä. Opettajan tulisi kyetä ohjaamaan oppilasta suoriutumaan opetussuunnitelmien asettamista tavoitteista:

”Minulle siirtyi oppilas laajasta oppimäärästä yleisen oppimäärän opetukseen. Oppilaan motivaatio oli alusta saakka kyseenalaista, ei harjoitellut tarpeeksi, kemiat eivät toimineet. Oppilas lopetti suhteellisen pian. Toinen oppilas jatkoi minulla varsinaisena oppilaana noin kaksi vuotta ja lopetti 1. perustasosuorituksen jälkeen: 2. perustason kappaleet olivat jo liian vaativia ja urheilu vei liikaa aikaa. Eräs oppilas oli pitkään ollut toisella opettajalla yleisen oppimäärän puitteissa. Siirtyessään musiikkiopistoon tapahtui samalla opettajan vaihto. Kilpaurheiluharrastus verotti kuitenkin paljon aikaa, ja oppilas päätyi lopettamaan vuoden opiskelun jälkeen. Yleisen oppimäärän soitinpainotteisesta musiikkileikkikouluopetuksesta yksi oppilas vaihtoi toiseen soittimeen. Hän lopetti yhden vuoden jälkeen. Laajasta oppimäärästä yleiseen oppimäärään siirtynyt oppilas kävi kaksi vuotta tunneilla. Oppilas oli älykäs, tanssi paljon, eikä ehtinyt harjoitella kuin hädin tuskin pari kappaletta vuodessa esityskuntoon. Viimein lopetti tanssin vaatiman treenitarpeen vuoksi.” (Naisopettaja)

Sijaisuuksien aikana varsinkin pienet oppilaat kiintyvät uuteen opettajaan, eikä paluu virallisesti omalle opettajalle tunnu houkuttelevalta. Nämä tapaukset ovat hyvin ymmärrettäviä:

”Minulle tuli kollegalta oppilas niin, että sijaisuuden jälkeen vanhemmat esittivät toiveen jatkosta. Toinenkin oppilas on jatkanut sijaisuuden jälkeen. Erään oppilaan vanhemmat ottivat yhteyttä, vaikka ei ollut mitään yhteyksiä aikaisemmin (sijaisuutta tai muuta opetustilannetta).” (Miesopettaja)

”Olin äitiysloman sijaisena, minkä jälkeen oppilas (eikä perhe) ei halunnut takaisin entiselle opettajalle vaan jäi minulle ja opiskeli perustason loppuun.” (Naisopettaja)

”Eräs oppilas halusi jäädä äitiysloman jälkeen sijaiselle. Tästä ei tullut ongelmia.” (Naisopettaja)

Pääinstrumentin vaihto ja tuntijärjestelyt aiheuttavat siirtoja opettajalta toiselle. Soittimesta toiseen vaihdettaessa on itsestään selvää, että opettaja vaihtuu. Yleensä opettajat ovat vain iloisia, että mieleinen, omalta tuntuva instrumentti löytyy. Opettajien lomien ajaksi on tehtävä muutoksia, jotka voivat jäädä pysyviksi. Nämä ovat elämän menoon kuuluvia muutoksia ja niihin suhtaudutaan sen mukaisesti. Kun viranhaltijoille tulee tilaa, siirretään oppilaita tarvittaessa tuntiopettajilta heille varsinkin harvinaisissa soittimissa, joissa opettajia on vähän. Nämä järjestelyt kuuluvat työn kuvaan. Toki nämä muutokset tulee perustella oppilaalle etukäteen selvästi:

”Joskus oppilaalla on vaihtoehtona lopettaminen tai soittimen vaihto: Eräälle oppilaalle aukeni rumpupaikka ja hän vaihtoi siihen. Toiset odottavat lauluopintojen vaatimaa ikää vaihtaakseen siihen. Yleensä tällaisissa vaihdoissa toinen soitin ollut jo pitempään suunnitelmassa tai haaveissa.” (Naisopettaja)

”Eräänä vuonna minulla oli ’vahingossa’ tuntivajaus ja toisella opettajalla liikaa tunteja. Minulle siirtyi (yksi) oppilas...” (Naisopettaja)

”Tänä syksynä minulle tuli uusi oppilas, joka haluaa vapaan säestyksen pääaineeksi: Hän olisi tullut vapaan säestyksen tunneille periodiopetukseen joka tapauksessa, mutta nyt siis siirretty kokonaan minun oppilaakseni. Ilmeisesti syynä on myös se, että hän suorittaa syksyllä vapaan säestyksen 2. perustasosuorituksen, minkä jälkeen vasta on mahdollista anoa sitä pääaineeksi ensi lukuvuodeksi. Tällöin opettajanvaihdos (minun oppilaakseni) on kuitenkin edessä. Huomion arvoista on, että edellisellä opettajalla on tänä vuonna yksi opetuspäivä vähemmän. Olisiko siirros tehty tämän takia?” (Naisopettaja)

”Toinen vaihto on parin vuoden takainen: äitiyslomasijaiselta oppilas siirrettiin toiselle opettajalle kysymättä ’oman’ opettajan (minun) tai oppilaalta mielipidettä. Arveluna on tämän uuden opettajan räätälöidyt tuntijärjestelyt. Oppilaalla ei mennyt uuden opettajan kanssa kovin hyvin Tämä johti opintojen keskeyttämiseen kesken lukuvuotta, vaikka myös vanhempien ero saattoi vaikuttaa opiskelumotivaatioon. Oppilas oli muutamalla yksityistunnilla luonani keskeytyksen jälkeen, kunnes haki ja pääsi Sibeliuksen lukioon. Tämän jälkeen hän hakeutui helsinkiläiseen opistoon.” (Naisopettaja)

Oman opettajan kanssa sovitut vaihdokset ilmaistaan kirjallisesti kevään jatkoilmoittautumiskaavakkeessa ja ilmeisesti toteutetaan kansliavoittoisesti.

Kaavakkeeseen voidaan ilmaista toive vaihdoksesta tai ilmoitus opintojen lopettamisesta myös opettajalle kertomatta: silloin syyt jäävät entiselle opettajalle mysteeriksi ja hän jää miettimään, onko hänen toimintansa ollut syynä ilmeiseen tyytymättömyyteen ja miksei hänelle ole voitu asiasta puhua. Pelkona on, että tahtomattaan on tehnyt jotain, minkä oppilas tulkitsee negatiivisesti itseään kohtaan.

”Eräs yleisen oppimäärän-oppilaani siirrettiin toiselle opettajalle, kun hän sai varsinaisen oppilaspaikan. Miksi? Yleiseksi käytännöksi mainitaan, että oppilas pysyisi omalla tutulla opettajallaan, jollei toivo siirtoa. En tiedä onko hän toivonut siirtoa vai luuleeko hän minun toivoneen hänen siirtyvän toiselle opettajalle.” (Miesopettaja)

Opettajillakaan ei yleensä ole tietoa miten vaihdosten käytännöt toimivat:

”Minulta ei kysytty vaihdoksen suhteen mitään eikä edelliseltä opettajalta, ei myöskään oppilaalta.” (Naisopettaja)

”Ilmoitin tästä kansliaan tai hallintoon, en oikein muista tarkalleen. Muusta prosessista minulla ei ole tietoa. En tiedä onko entisen opettajan kanssa keskusteltu ja kuinka hän suhtautuu tilanteeseen.” (Miesopettaja)

”Kävin ilmoittamassa kansliaan, minulla ei ole muuta tietoa siitä, miten vaihdos toteutettiin.” (Miesopettaja)

”Itse vaihdosprosessista ei minulla opettajana ole mitään tietoa.” (Miesopettaja)

”Opettajanmuutostoivomus merkittiin kevään jatkoilmoittautumislomakkeeseen, ja vaihto tapahtui sen myötä.” (Naisopettaja)

”Vaihdoksista ei ole käyty keskustelua apulaisrehtorin tai minkään tahon kanssa, vaihdot sujuneet ilmoittautumiskaavakkeissa kirjallisina toiveina.” (Naisopettaja)

Vaikuttaisi siltä, että opettajat ottavat vaihdoksen mahdollisuuden esiin, jos edistyminen on erityisen hidasta ja motivaatio ehkä kateissa. Usein mahdollisuuksia kartoitetaan ensin kollegojen kanssa ja vasta sitten esitellään ajatus oppilaalle ja perheelle.

Joskus vaihdos ei tuota tulosta, vaan harrastus hiipuu tästä huolimatta. Nykyisin oppilailla on useita harrastuskohteita. Jos toinen harrastus vie liikaa aikaa, kuten liikunnan eri lajit, päädytään lopulta soittoharrastuksen vähentämiseen siirtymällä yleisen oppimäärän opetukseen ja lopettamiseen.

Moni opettaja mietti haastattelussa vaihdosten syitä ja varsinkin sitä, oliko hänen toimintansa jollain tavoin ollut oppilaan mielestä negatiivista. Toinen opettajia kovin askarruttanut kysymys oli, miten kollega suhtautui tilanteeseen - varsinkin, jos oppilas oli tullut kollegalta, mutta joskus myös oman oppilaan siirtyessä toiselle. Surullinen esimerkki oli oppilas, joka siirrettiin toiselle äitiyslomasijaisuuden jälkeen palaamatta ”omalle” opettajalle. Kummaltakaan ei tiedusteltu mielipidettä tähän muutokseen. Oma opettaja mietti syitä tähän, eivätkä ne lopulta hänelle selvinneet, vaikka oppilas palasi myöhemmin yksityisesti hänen ohjattavakseen. Uusi suhde ei joka tapauksessa toiminut, vaan johti opintojen päättymiseen opistossa kesken lukuvuotta.

Onnellisissa tapauksissa vaihdos tapahtuu kaikkien tietien, hyvässä yhteisymmärryksessä ja oppilaan parasta ajatellen. Välien ei tarvitse huonontua edelliseen opettajaan, vaan voidaan iloisesti tervehtiä, vaihtaa kuulumisia sekä iloita esiintymisistä ja edistymisestä.

3.3.1. Opettajan tuolista

Opettajan tehtävä on paitsi tutustuttaa oppilas soittamisen saloihin, pitää huoli siitä, että opinnot edistyvät opetussuunnitelman mukaisesti. Meidän opistossamme on pääaineen opettajan seurattava myös tukiaineiden opetukseen osallistumista ja niistä suoriutumista. Jokaisen oppilaan kehitystaso ja valmiudet rajaavat opetusvauhdin ja käytetyn materiaalin. Vanhempien myötäeläminen opintojen kulussa on toivottavaa, ja yhteydenpito koteihin on yksi osa työnkuvaa. Jos ongelmia ilmaantuu, on helpompi puolin ja toisin ottaa yhteyttä, kun yhteyttä on pidetty alusta asti ja ajan myötä tutustuttu.

Vanhempien toivotaan seuraavan kotityöskentelyä ainakin opintojen alussa, jotta oppilas tottuisi säännölliseen harjoittelurutiiniin. Osa oppilaista ei seuranta tarvitse, vaan he kipaisevat heti herättyään yöpaidassa soittamaan päivän ensimmäisen rupeaman. Tätä kipinää jokainen opettaja haluaa vaalia vaihtelevalla ohjelmistolla, yhteissoittoa järjestämällä, konserttiretkiä toteuttamalla ja iloitemalla jokaisesta edistysaskeleesta yhdessä oppilaan kanssa. Jos harrastus näyttää menettävän mielekkyyttään, on opettajan pyrittävä selvittämään syitä siihen. Ne voivat olla aivan ulkomusiikillisia (vanhempien avioero, läheisen kuolema) ja tilapäisiä. Useita harrastuksia harrastavilla nuorilla on vaikeuksia saada aika riittämään, ja se näkyy harjoituksen vähyytenä. Opettajan mahdollisuudet auttaa oppilasta kehittymään kaatuvat siihen: ohjeita voi antaa, mutta työn tekee jokainen soittaja itse.

Kun opettajan ja oppilaan toiveet ja tavoitteet menevät niin ristiin, ettei kompromissia löydetä, voi opettajan vaihdos olla ainoa keino saada harrastus jatkumaan. Opettajalle voi olla vaikeata hyväksyä, että oppilas haluaa siirtyä toisen ohjaukseen, mutta yleensä nämä vaihdot eivät aiheuta ongelmia. Jos soittimen vaihtamisesta toiseen näyttäisi olevan apua, opettaja voi olla jopa aloitteen tekijänä siirron toteuttamiseksi.

3.4 Rehtoreiden näkökulma

Rehtoreiden tehtävä musiikkioppilaitoksessa on luoda edellytykset opetustyölle hoitamalla hallinnolliset järjestelyt. Tässä heitä ohjaavat ulkoapäin asetetut tavoitevaatimukset (Lehtonen 2004, 82). Opetukseen ja opettajan toimintaan he eivät halua puuttua, jollei siihen ole painavia perusteita. Rehtorit pitävät opettajia oman työnsä asiantuntijoina, joiden mielipidettä kuunnellaan erilaisia tilanteita selvitettäessä. Lautakunta kuuntelee pyydettyä soittimen vaihtoa anovaa oppilasta ja antaa arvionsa soitosta, soittimen sopivuudesta ja opetus oikeuden jatkumahdollisuuksista, ja on näin esitystä valmistelevalle apulaisrehtorin ja päätöksen tekevän rehtorin apuna.

Opettajan vaihdoksen syiksi rehtorit luettelivat jo aiemmin oppilaiden, vanhempien ja opettajien haastatteluissa mainittuja seikkoja, mutta uusiakin nousi esiin. Eri oppilaitoksissa vaihdoksien tarve oli erilainen:

”Vaihdokset ovat pääsääntöisesti opettajalähtöisiä ja johtuvat ”kemioiden”

ristiriidasta. Toinen syy vaihdokseen on eteenpäin ohjaus, jos oppilas tähtää ammattiopiskelijaksi, on aloittanut pienenä ja ollut yhdellä opettajalla suhteellisen kauan.”

”Opettajavaihdoksia esitetään harvoin.”

”Oppilas haluaa vaihtaa yleensä, kun kemiat eivät satu yksiin, samoin opettajat. Opettaja ehdottaa vaihtoa, kun valmentavan opetuksen jälkeen haluaa ohjata toiselle opettajalle tai usean vuoden yhteistyön jälkeen haluaa ohjata oppilaansa ammattiopintoihin.”

”Syyt ovat joko oppilaan ja opettajan yhdessä sopimia tai vanhempien ja lasten välisessä keskustelussa esille nousseita.”

”Opettajat keskustelevat oppilaistaan keskenään ja tulevat joskus siihen tulokseen, että opettajan vaihto voisi olla tarpeellinen (kemiat).”

”Pitkään oppilasta opettanut opettaja saattaa itse ehdottaa siirtymistä toiselle opettajalle. Perustason suorituksen jälkeen siirto toiselle opettajalle tapahtuu useimmiten edellisen opettajan ehdotuksesta. Oppilaan huoltajat saattavat jossain tapauksissa pyytää opettajanvaihdosta kun opettajan ja oppilaan "kemiat" eivät tunnu kohtaavan.”

”Jo mainittu "kemia-asia". Opettajan alkoholisoituminen. Luonnollisesti eläköitymisen myötä syntyvä koko luokan vaihdos johtaa opettajien vaihtumiseen, osaaikaeläköityminen (samoin). Opettajavaihdos miesopettajalta naiselle tai päinvastoin. Konkreettitaipaus 1990-luvulta: äiti ja kaksi tyttäätä pyysi vaihtoa naisopettajalta miesopettajalle seuraavan lukuvuoden alusta lukien. Vaihto tehtiin ja opinnot siivittyivät vauhtiin. Ulkomusiikillinen syy oli se, että kyseessä oli yksinhuoltajaäidin perhe, jonne tarvittiin miehenmallia.”

”Oppilaslähtöisissä vaihdoksissa syinä ovat turhautuminen, kun oppilas ei koe edistytävänsä, henkilökemiat, pääaineen vaihto, tai pitkään opiskelu entisellä opettajalla.”

Aina ei syytä toivotulle vaihdolle löydy tai sitä pitää etsiä erikseen. Oppilaiden kuvaamien epämääräisten viihtymättömyyden tunteiden ja tyytymättömyyden lähteille pyritään löytämään:

”Joskus opettajanvaihdokselle ei löydy syytä.”

”Kun vanhemmat kirjaavat vaihtotoiveen kevään jatkoilmoittautumislomakkeeseen, käy ilmi, että joskus sovittu opettajan kanssa, joskus ei. Apulaisrehtori soittaa tarvittaessa kotiin ja kysyy syytä vaihtoon.”

Aikaisemmissa haastatteluissa jo todettiin, että sekä opettajat että huoltajat ottavat yhteyttä rehtoriin vaihdosasian selvittämiseksi. Oppilas itsekin voi olla suoraan yhteydessä. Tällöin tilanne on jo niin tulehtunut ja vaikea, ettei muita selvittelijöitä voida käyttää. Oppilaan tarpeet saattavat paljastua myös "vahingossa" ohimennen:

”Huoltajat ovat aktiivisia, kun tilanteista kehittyy tragedioita: kun opettajan pedagogia kyseenalaistetaan, kun oppilas ei viihdy, ei edisty, kemia ei kohtaa.”

”Aikuisopiskelija kertoi ahdistuneena itkien opintojensa kulusta.”

”Hyvin poikkeuksellisia tapauksia on ollut pari, joissa opettaja on itse esittänyt opettajan vaihtoa.”

”Yhdessä tapauksessa tunnistin oppilaan tarpeen, jota opettaja ei ollut huomannut tai tunnistanut ja ehdotin opettajanvaihdosta. Asia tuli esiin aivan muussa yhteydessä.”

Rehtorit tukevat opettajien ammattitaitoa korostamalla heidän asemaansa ensisijaisena neuvottelukumppanina:

”Ohjaamme vanhempia keskustelemaan haasteista aina ensin opettajan kanssa ja vaikeuksia kohdattaessa tuomme asian laajemmin keskusteluun.”

”Opettaja on tilanteen ensisijainen hallitsija ja arvioija, rehtorin tehtävä on vakuuttaa vanhemmat..”

Rehtorit ovat tietoisia uuteen opettajaan kohdistuvista toiveista, jotka ovat jääneet aiemmin täyttymättä. Osa toiveista on mahdollisuuksien rajoissa, kun taas toiset jäävät tai jätetään toteutumatta:

”Tuntien onnistumiseen vaikuttavat opettajan sitoutuminen, oppilaan sitoutuminen ja opetuksen monipuolisuus.”

”Uuden ohjaajan kohtaaminen on taidolla hoidettava tilanne, jossa sekä oppilaan että opettajan odotukset opetuksen ja edistymisen suhteen selvitetään alussa. Uudelta ohjaajalta odotetaan joitain tekijöitä, joita ei ole saatu käyttöön tai huomioitua, esim. oppilaan omien mielipiteiden, erityistoiveiden, persoonallisuuden tai ohjelmistotoiveiden huomioimista. Odotukset toteutuvat ja eivät. Opettajavaihdos voi olla myös pettymys.”

”Usein näissä tilanteissa kysymyksessä olevat vaihtoehdot ovat opettajan vaihdos tai opintojen lopetus.”

”...asiakkaiden palvelu on etusijalla ja lasten sekä perheiden toiveet on aina käsiteltävä. Kaikkia toiveita ei ole syytä tai ei voida toteuttaa.”

Vaihdosten toteutumisessa on otettava huomioon sekä hallinnon vaatima esittely- ja päätösjärjestys että kaikkien asianomaisten mielipide tilanteesta. Poikkeuksellisesti voi rehtori asemansa turvin tehdä radikaalejakin päätöksiä oppilaan eduksi, vaikka rehtoreiden luottamus opettajaan arvioijana ja toimijana on korkea:

”Näissä tapauksissa keskustellaan oppilaan kanssa; myös perheen näkökanta ja opettajan näkökantaa kartoitetaan. Lautakunta ottaa kantaa lähinnä soittimen vaihdon yhteydessä sopivuuteen kyseisen soittimen opiskeluun, ei muuten.”

”Prosessi etenee siten, että apulaisrehtori keskustelee opettajan/opettajien ja oppilaan sekä huoltajien kanssa, valmistelee esityksen ja joko puoltaa tai ei puolla sitä.”

”Rehtori teki yksipuolisen päätöksen vaihdosta opettajaa kuulematta. Seuraavalla viikolla oppilas pääsi uudelle opettajalle.”

”On (rehtorina) vähemmän halua olla liikkeelle paneva voima. Soittotunnin ilmapiiri on ratkaiseva kriteeri vaihdoksista keskusteltaessa ja päätettäessä.”

Vaihdoksen toteutumiselle on käytännön rajoitteita. Kesken lukuvuotta käytännön järjestelyt voivat olla ylivoimaisia, kun vuoden tuntikiintiöt on jo sovittu ja täytetty. Tällöin on odotettava seuraavan lukuvuoden alkuun, ennen kuin vaihdos voidaan panna täytäntöön. Joskus lukukauden vaihteessa voikin löytyä tarvittava tuntiresurssi. Jos kaksi opettajaa vaihtaa oppilaita keskenään, tätä ongelmaa ei synny:

”Katsotaan onko uudella opettajalla tilaa lukujärjestyksessä. Jos siirto tehdään seuraavan lukuvuoden alusta, yleensä se onnistuu aina. Kesken lukuvuoden vaihto on hankalampi, koska opettajilla on lukujärjestyksensä jo kiinni lyöty.”

”Oppilaita on vaihdettu myös ’päikseen’ kahden opettajan kesken.”

”Oppilaitoksilla on usein rajatut mahdollisuudet täyttää oppilaiden individualistisia toiveita, koska kaikkien instrumenttien opettajia ei ole useita. Suosittujen opettajien kohdalla neuvotteluja joudutaan joskus käymään.”

Muusta kuin oppilaan toivomuksesta johtuva opettajan vaihdos voi olla oppilaalle kova pala. Tällaisessa tilanteessa oppilas tarvitsee tukea:

”Opettajaa on aina ”saattaen vaihdettava”. Pidetyistä opettajasta luopuminen tekee kipeää...”

Rehtoreiden haastattelussa tuli ilmi kaunis kuva siitä, että jokainen opettajanvaihdos tapahtuisi valvotusti ja hallitusti. Käytäntö osoittaa kuitenkin, ettei joko oppilas tai opettaja - ja hyvin usein molemmat - tiedä miksi oppilas on vaihtunut toiselle opettajalle. Ehkä rehtoreiden pakeille tulevat lopulta vain ongelmalliset tapaukset: kun oman opettajan kanssa ei uskalleta tai voida asiasta keskustella ja siksi henkilösuhteiden ongelmat ovat pääsyitä vaihdoksiin rehtoreiden näkemyksen mukaan.

Eräs esimerkki rehtorin yksivaltiaasta päätöksestä siirtää opiskelija toiselle kesken lukuvuotta (mikä on erittäin harvinaista) oli, kun aikuisopiskelija koki niin suurta turhautumista ja ahdistusta, että itkien selvitti tilannetta rehtorille. Vaihdos toteutettiin ilman opettajan kuulemista saman tien: seuraavan viikon tunti oli uudella opettajalla. Mielestäni tämä oli paitsi rohkea veto, myös ainoa oikea tapa ratkaista tilanne.

3.4.1 Rehtorin kansliasta

Rehtoreiden toimenkuvan tärkein osa on oppilaitoksen toimintaedellytysten turvaaminen ja yhteydenpito mahdollisiin ylläpitäjiin (kunnat), julkiseen sanaan ja yhteistyökumppaneihin.

Opetusta he valvovat tarvittaessa seuraamalla päiväkirjamerkintöjä, ja toki rehtori voi saapua tuntia kuuntelemaan niin halutessaan, mutta opetukseen he eivät puutu

oikeastaan muulloin kuin silloin, kun on ongelma, jota opettaja ei yksin pysty ratkaisemaan. Oikein kiperässä tilanteessa voi rehtori joutua erotuomariksi ja sovun välittäjäksi. Virallisen päätöksen opettajanvaihdosta tekee rehtori ja päätöstä edeltää osapuolien kuuleminen. Hallinnolliset veloitteet virkavelvollisten opettajien tuntimäärien täyttämisestä rajoittavat toteuttamisvaihtoehtoja ja -mahdollisuuksia. Tarvittaessa rehtorilla on kuitenkin valtaa tehdä omavaltaisia päätöksiä oppilaan hyväksi.

4 YHTEENVETO

Soitonopettajan vaihtoon on monia syitä: epämääräisestä viihtymättömyydestä suuriin ristiriitoihin suhteessa opettajaan, edistymisen ja motivaation hiipuminen, suuntautuminen toiseen musiikin osa-alueeseen, pääaineen vaihto soittimesta toiseen, soittotunneille kuljettavan matkan lyheneminen, sijaiselle jääminen ja pitkään jatkuneen yhteistyön jälkeen vaihto uudelle näkökulmien avartamiseksi. Opettajan tai oppilaan muutto on hyvin tavallinen syy. Sitä ei voitane laskea varsinaiseksi ongelmaksi yhteistyössä, vaikka varsinkin hyvin nuorten – ja miksei joskus vanhempienkin – oppilaiden kohdalla tällainenkin ongelmattoman opetussuhteen katkeaminen voi olla traumaattista tai ainakin ikävää. Koulun, harrastusten ja vanhempien työelämän paineessa varsinkin haja-asutusalueella asuvat haluavat karsia pitkät välimatkat harrastukseen kuuluvasta ajasta.

Usein oppilas itse ei osaa kuvata syitä viihtymättömyyteen tunneilla. Tavallinen hokema ”en tullut toimeen” kattaa kaikenlaista, mikä opettajien haastatteluissa kuvastui kirjoksi monenlaisia joko tiedostamattomia tai kohtaamattomia ongelmia: Oppilas ei ehkä osaa kertoa opettajalle, mitä soittotunneilta odottaa, opettaja ei ehkä osaa vastaanottaa tätä viestiä tai ei pysty täyttämään näitä toiveita esimerkiksi ohjelmiston valinnassa. Sekä liian vaativaksi koettu opetus että se, ettei vaadita tarpeeksi, voi olla peruste opettajavaihdostoiveeseen. Hämmästyttävän monelle oppilaalle ja heidän vanhemmilleen tulee yllätyksenä se, ettei soittotaito kehity vain tunneilla käymällä. Nykyään on tapana harrastaa useita asioita. Ajankäytön suunnittelussa ei välttämättä osata ottaa huomioon harjoittelun vaatimaa aikaa. Harjoittelemattomuuden aiheuttama huono omatunto tuntuu ja näkyy opetustilanteessa. Jos edistyminen ei ole odotetunlaista hiipuu motivaatio helposti. Jos opintoja jatketaan vanhempien painostuksesta, kun oma kiinnostus on jo siirtynyt muille alueille, saattaa soittotunti muuttua hiljaisen mielenosoituksen ja ”passiivisen vastarinnan” näyttämöksi. Silloin tunnilla on sekä opettajan että oppilaan vaikeata viihtyä. Sama tilanne saattaa syntyä silloin, kun tuntikiintiöiden täyttämiseksi on tehty kansliapainotteisia päätöksiä oppilaiden sijoittelusta eikä oppilas pääse toivomalleen, mahdollisesti tutulle opettajalle. Haastatteluissa tuli ilmi tapaus, jossa paljon pienten lasten kanssa työskentelevä opettaja puhutteli teini-ikään kasvanutta oppilastaan samoin kuin ennenkin. Tämä ja suhteellisen autoritääriinen opetustapa herätti vastustusta ja aiheutti koviakin yhteenottoja.

”Kevyen musiikin” suosio näkyy monina bändeinä, joita nuoret perustavat kavereineen. Klassisen musiikin harrastaminen ei aina tue tätä puolta soittamisessa ja oppilaat haluavat siirtyä sen alan ohjaukseen: pianistit vapaan säestyksen opetukseen, kitaristit pop-jazz –osastolle. Varsinkin nuorten oppilaiden sijaisuudet (pituudesta riippuen) saattavat päättyä siihen, ettei oppilas enää haluakaan ”omalle” opettajalleen takaisin, kun on ehtinyt kiintyä sijaisena toimineeseen henkilöön. Hiukan vanhemmat oppilaat taas saattavat tunnistaa sijaisessa itselleen sopivamman ohjaajan ja jäävät sille tielleen.

Jos oppilaat haluavat kerätä itselleen mahdollisimman paljon elämyksiä, vanhemmat toivovat lastensa saavan hyvän harrastuksen tai toteuttavan heidän menetettyjä tai saavuttamattomia haaveitaan soittamisen saralla ja opettajat pyrkivät toteuttamaan ”virkansa puolesta” opetussuunnitelmaa sen antamien mahdollisuuksien ja rajoitusten

puitteissa, on enemmän kuin todennäköistä, että ongelmatilanteita syntyy. Kun kaikki osapuolet tiedostavat ja kertovat omat tarpeensa ja toiveensa, on helpompaa löytää joko kaikkia tyydyttävä kompromissi tai kokonaan uusi ratkaisu, joka toivottavasti mahdollistaa musiikin harrastamisen kullekin oppilaalle sopivalla tavalla.

Työyhteisön soisi olevan niin avoin ja turvallinen, ettei yhdenkään opettajan tarvitsisi tuntea itseään uhatuksi tai muita huonommaksi, jos oppilas haluaa vaihtaa kollegalle. Myös itse voisi vapautuneemmin todeta toisen opettajan mahdollisuudet auttaa oppilasta eteenpäin paremmiksi kokematta epäonnistumista (varsinkin näinä vapaan säästyksen murrosaikoina, kun suurin osa opettajista ei ole saanut siihen mitään koulusta tai hyvin suppean tutustumiskurssituksen).

Pedagogiseen osaamiseen kuuluu myös taito päästää irti, antaa olla. Jos tilanne ei ole minun ratkaistavissani, pakolla yrittäminen voi jopa pahentaa sitä. Omien virheiden myöntäminen on ainoa askel eteenpäin. Niitä teemme me jokainen ja – kuten haastatteluissakin kävi ilmi – usein tahtomattamme ja tietämättämme. Itsetuntemuksen tärkeys korostui jälleen kerran.

Rehtoreilla on virallisena päättävänä tahona suuri vastuu tehdä päätös vaihdoksen puolesta tai sitä vastaan. Hänelle on suurta hyötyä siitä, jos opettajat yksilöinä ja aineryhmänä voivat olla tässä avuksi mielipiteillään ja suosituksillaan. Rehtoreiden työ helpottuu suuresti, jos hän voi luottaa kollegojen keskinäiseen yhteistyöhön ja oikeanlaiseen lojaalisuuteen.

Oman pohtimisen tuloksena olen päätellyt opettajan vaihdosten olevan suuri vaara niille opettajille, jotka ovat ammatillisesti (ja ehkä muutoinkin) epävarmoja, ulkopuolisen keuhon ja tuen varassa toimivia ja jopa kanssakäymistaidoiltaan puutteellisia. He katsovat asioita enemmän omalta kannaltaan ja ovat kykenemättömiä näkemään toisen tilaa ja tarpeita. Tämä on kehittyvän oppilaan kannalta ei vain valitettavaa, vaan jopa tuhoisaa – kuten totesin edellä mainitun opiskelutoverin kohdalla. Häneltä ei mennyt vain toive mieluisasta ammatinvalinnasta, vaan koko itsetunto.

Musiikkiopistossa silloinen opettajani oli rohkaissut meitä oppilaita osallistumaan ryhmätunneilla mielipiteen ilmaisuihin, kun taas ammattiopiskeluissa tähän suhtauduttiin erittäin nuivasti. Taas merkki opettajan tarpeesta olla se ainoa oikea osaaja, mutta myös merkki pedagogisesta taitamattomuudesta: vain osallistumalla ja asioista ja ilmiöistä keskustelemalla nuori oppii. Tähän oli onneksi taas tilaisuus opinnoissani ulkomailta.

Pedagoginen osaaminen ja opettajakannan nuorentuminen on muuttanut tilannetta suuresti omista opiskeluajoistani, mutta tarpeetonta kilpailua ja jopa tietämättömyyttä ja pelkoa on edelleen aistittavissa työyhteisöissä. Haluaisinkin miettiä ja tutkia opettajanvaihdokseen liittyviä ongelmia ja niiden vaikutuksia opiskelijan edistymiseen ja mahdollisuuksiin vaihdoksen jälkeen myös opinnäytetyötä laajemmin. Harva oppilas haluaa vaihtaa toiselle opettajalle noin vain, vaihdokseen johtavat syyt ovat yleensä painavampia kuin pelkkä vaihtelunhalu – joka sekään ei ole huono syy esimerkiksi monen vuoden yhteistyön jälkeen. Tilanne on toinen, jos pelkästään joko vanhemmat tai opettaja on muutoksen alulle paneva taho. Silloin motiiveja tekee mieli penkoa tarkemmin. Kaikissa näissä tilanteissa pitäisi oppilaan etu olla tärkein kriteeri, ja kaikista näistä tilanteista tulisi voida muodostaa yhteistyössä tehtävä mahdollisimman miellyttävä ja positiivinen prosessi kohti jotain parempaa.

Itse olen oppinut kokemuksistani olla ottamatta oppilaan päätöksiä liian henkilökohtaisesti. On kysymys hänen elämästään, ei minun. Hän tietää paremmin omat tarpeensa, ja on toden totta mahdollista, etten ole kyennyt näkemään hänessä kaikkia niitä mahdollisuuksia, joita hän tietää sisimmästään löytyvän. Silloin toisenlainen opettajapersoonallisuus ehkä auttaa häntä eteenpäin minua paremmin. Oppilaalla on myös oikeus erehtyä (miesopettajan kommentti). Sama koskee vanhempia. Toiveeni on olla mahdollisimman positiivisesti mukana näissä muutoksissa, mieluummin tukien kuin torjuen.

Olen itse ottanut tavaksi keskustella opettajan vaihtomahdollisuudesta kaikkien oppilaiden kanssa keväisin itsearviointien yhteydessä kysymällä, onko tällainen ajatus käynyt mielessä, vaikka mitään syytä siihen ei olisikaan. Yritän näin rohkaista oppilaita ja vanhempia kertomaan mielipiteitään ja ymmärtämään, ettei mahdollinen vaihto ole uhka minulle. Samalla kasvaton oppilastakin ymmärtämään, että jossain vaiheessa se on kuitenkin edessä, mutta että voimme yhdessä siihen valmistautua. Itse pari ongelmallista vaihtoa kokeneena tiedän, miten kamalaksi tilanne voi kehittyä, mutta myös sen, miten oikeanlainen opettaja saa opintoihin aivan uudenlaisen hohteen ja vauhdin.

LÄHTEET

Heikinheimo, Tapani 2010. Intensity of Interaction in Instrumental Music Lessons. Väitöskirja. Helsinki: Sibelius-Akatemia. Saatavissa <ethesis.siba.fi/ethesis/files/nbnfife200911162351.pdf> (luettu 20.11.2010)

Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2009: Tutki ja kirjoita. Hämeenlinna: Kariston Kirjapaino Oy

Kotilainen, Tuula 2009. Portaat parnassolle. Tallinna: Classicus Oy

Opetushallitus 2002: Taiteen perusopetuksen musiikin laajan oppimäärän opetussuunnitelman perusteet 2002. Helsinki: Edita Prima Oy

Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna. 2006. KvaliMOTV – menetelmäopetuksen tietovaranto [pdf-verkkajulkaisu]. Tampere : Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto [ylläpitäjä ja tuottaja]. <<http://www.fsd.uta.fi/metelmaopetus/>>. (Viitattu 29.11.2010.)

Tuovila, Annu 2003. "Mä soitan ihan omasta ilosta". Helsinki: PB-Printing

Vuokila -Oikonen, Päivi 2002. Akuutin psykiatrisen osastohoidon yhteistyöneuvottelun keskustelussa rakentuvat kertomukset. [pdf-verkkajulkaisu]. Oulu: Oulun yliopisto. Saatavissa <herkules oulu.fi/isbn9514268903/html/x241.html>. (Viitattu 29.11.2010)

LIITTEET

Luettelo 1: Haastatelluille esitetyt kysymykset

Oppilaille:

Mikä tilanne synnytti ajatuksen opettajan vaihdoksesta?

Haitko tukea ajatukselle? Keneltä? Saitko?

Miten silloinen oma opettajasi suhtautui asiaan?

Miten vaihdos toteutui?

Miten opettajan vaihdos vaikutti opintoihisi sillä hetkellä?

Miten arvioit opettajanvaihdoksen vaikuttaneen opintoihisi/uraasi kokonaisuudessaan?

Opettajille:

Haluaisin kuvauksia opettajanvaihdoista, sekä oman oppilaan siirtymisestä toiselle että toiselta siirtyminen itselle: miten se teknisesti toteutui?

Mistä lähti ajatus vaihdosta? Kuka sen esitti ensin?

Oliko prosessissa rehtoreiden haastattelu, vai kävikö vaihto kansliatyönä?

Miten vaihto vaikutti oppilaan opintoihin?

Mistä lähti ajatus oppilaan siirtymisestä toiselle opettajalle (joko sinulle tai sinulta? - jos tiedät)

Rehtoreille:

Miksi päädytään vaihtamaan opettajaa?

Miten rehtorina huomaat tai saat tiedon opettajan vaihdoksen tarpeellisuudesta?

Mitä uudelta ohjaajalta odotetaan?

Toteutuvatko odotukset?

Miten vaihtoon suhtaudutaan oppilaitoksessa?

Miten vaihto käytännössä toteutetaan?

Miten oppilaan opinnot ovat sujuneet vaihdon jälkeen?